

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingen Dienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/095/1657	13 mei 1993

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 33/93)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

P.J. Duijn
Commodore

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
Den-Haag

Doorkiesnummer
070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

[REDACTED]

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/93/095/1657
d.d. 13 mei 1993

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. AMAD

Intern:

HMID

HSV

HMA

HPEA

MA-D

Archief

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

33/93

(Afgesloten 131600 MEI 1993)

Bosnië-Herzegovina

Er blijft sprake van conflicten tussen Kroaten en Moslims in Bosnië-Herzegovina. In verband met de aanhoudende gevechten rond Mostar, de hoofdstad van Herzegovina, heeft de opperbevelhebber van de Bosnische strijdkrachten Halilovic op 11 mei aangekondigd geen besprekingen meer te willen voeren met de commandant van de Bosnisch-Kroatische eenheden, Petkovic, totdat de Kroaten zich bereid tonen EG-waarnemers in Mostar toe te laten. Aangezien de Bosnische president Izetbegovic eerder deze maand met de leider van de Bosnische Kroaten Boban was overeengekomen dat er een gezamenlijk commando zou worden gevormd onder leiding van Petkovic en Halilovic, zou een breuk tussen hen erop neerkomen dat er formeel geen commando over de Bosnische strijdkrachten meer bestaat. Inmiddels hebben beide commandanten echter door bemiddeling van de VN-commandant in Bosnië-Herzegovina, Morillon, ingestemd met een staakt-het-vuren in Mostar, dat vandaag zal ingaan. Eerder deze week werd een soortgelijk bestand gesloten, dat echter nauwelijks heeft geleid tot vermindering in de strijd rond Mostar.

De Veiligheidsraad heeft het Kroatische optreden tegen de Moslims rond Mostar scherp veroordeeld. In dat kader werd erop gewezen dat dit optreden strijdig is met de Kroatische aanvaarding van het Vance/Owenplan voor de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina. Tevens werd de Kroatische regering opgeroepen haar invloed bij de Bosnische Kroaten aan te wenden om de gevechten te doen beëindigen. Kroatië heeft inmiddels gesteld niet bij de gevechten in Bosnië-Herzegovina betrokken te zijn, maar heeft wel toegezegd aan het verzoek van de Veiligheidsraad te zullen voldoen.

Izetbegovic heeft echter inmiddels de Veiligheidsraad verzocht Mostar tot "beschermde zone" uit te roepen, zoals de afgelopen weken ook met een aantal andere Bosnische steden is gebeurd. Mostar zou de eerste beschermde Bosnische stad zijn die niet door Serviërs, maar door Kroaten wordt belegerd. De stad had voor de oorlog een (kleine) Moslim-meerderheid, maar wordt door de Kroaten opgeëist als hoofdstad van de door hen beheerste gebieden in Herzegovina.

Volgens vooralsnog onbevestigde berichten hebben de presidenten van Kroatië en "Joegoslavië", Tudjman en Cosic, onlangs overleg gevoerd over een wederzijdse uitruil van gebieden in Bosnië-Herzegovina. Naar verluidt zou hierbij zijn voorgesteld dat de Kroaten het door de (Bosnische) Serviërs gecontroleerde achterland van Dubrovnik zouden verwerven in ruil voor Kroatisch terrein in het Bosnische Sava-dal. Een dergelijke ruil zou met name in het belang van de Serviërs zijn, omdat zij op die manier een territoriale corridor zouden verwerven tussen de door hen gecontroleerde gebieden in het oosten en het westen van Bosnië-Herzegovina. Aangezien dit echter ook de bevoorrading van de "Servische" gebieden in Kroatië mogelijk zou maken, is het vooralsnog twijfelachtig of Tudjman hiermee akkoord zou willen gaan, al heeft hij er ongetwijfeld belang bij zijn strategische positie in de Kroatische exclave rond Dubrovnik te verbeteren.

Reeds vorig jaar waren er meldingen dat Kroatië en Servië onderhandelingen voerden over een wederzijdse opdeling van Bosnië-Herzegovina. Beide partijen lijken,

[REDACTED]

in weerwil van het Vance/Owenplan, te streven naar tenminste verregaande autonomie, zo niet feitelijke aansluiting van de door hen gedomineerde gebieden bij de respectievelijke moederrepublieken. Tegen deze achtergrond moeten akkoorden over opdeling van Bosnië-Herzegovina niet worden uitgesloten. De kans hierop neemt toe wanneer de strijdende partijen van mening zijn dat een militaire doorbraak minder waarschijnlijk wordt.

Zowel Bosnische als Servische media hebben de afgelopen week melding gemaakt van tegen de Moslims gerichte militaire samenwerking tussen Bosnische Serviërs en Kroaten bij Konjic, waar eerder deze maand zware gevechten woedden tussen Kroaten en Moslims. Hoewel beide partijen uit politiek-propagandistische overwegingen belang kunnen hebben bij het melden van deze samenwerking, zodat niet zeker is dat zij op waarheid berust, is het tegen de achtergrond van de gemelde onderhandelingen tussen Kroaten en Serviërs ook zeker niet uitgesloten dat dezen uit opportuniteitsoverwegingen zouden samenwerken tegen de Moslims.

De speciale afgezant voor de mensenrechten in het voormalige Joegoslavië, de Poolse ex-premier Mazowiecki, heeft gesteld dat naast de Serviërs ook de Kroaten zich schuldig maken aan etnische zuiveringen. Op grond daarvan voorspelde hij de fysieke vernietiging van de Moslims, ook als er een vredesakkoord in werking zou treden. Deze uitlating van Mazowiecki onderstreept het vermoeden dat het behoud van Bosnië-Herzegovina als staat van drie, of zelfs twee, bevolkingsgroepen op termijn zeer onwaarschijnlijk is.

De Servische president Milosevic heeft de Bosnische Serviërs voorgesteld het referendum van het komende weekeinde, waarin de Bosnisch-Servische bevolking moet beslissen over aanvaarding van het Vance/Owenplan en over aansluiting van de door hen gedomineerde gebieden bij "Joegoslavië", af te gelasten. In ruil stelde Milosevic voor een gezamenlijke zitting te houden van de Servische parlementen uit alle delen van het voormalige Joegoslavië, inclusief de Krajina en de "Servische Republiek" (in Bosnië-Herzegovina).

Met dit voorstel wil Milosevic het referendum en de daarbij de verwachten definitieve verwerping van het ontwerp-vredesplan, voorkomen. In de door hem voorgestelde parlementsitting zou hij vermoedelijk op een meerderheid voor aanvaarding van het vredesplan kunnen rekenen, zeker gezien het feit dat de politieke leiding van Montenegro en de Krajina zich achter hem hebben geschaard in zijn pleidooi voor instemming met dit plan. Bovendien zou van een dergelijke gecombineerde parlementsitting een precedentswerking uitgaan, die van belang kan zijn bij het streven naar een gezamenlijk Servisch staatsverband. Daarnaast moet worden aangenomen dat Milosevic erop hoopt dat het betreffende voorstel zijn aanzien in de westerse wereld zal verbeteren. Het lijkt inmiddels weinig twijfel dat Milosevic met name op aanvaarding van het Vance/Owenplan door de Bosnische Serviërs aanstuurt in de hoop dat daardoor de internationale sancties tegen "Joegoslavië" zullen worden verlicht. Overigens hebben Servische en "Joegoslavische" topfunctionarissen herhaaldelijk onderstreept dat aanvaarding van dit plan een eventuele staatkundige aaneensluiting van alle Serviërs niet uitsluit.

Volgens de Bosnisch-Servische leider Karadzic zal het Bosnisch-Servische parlement pas na het referendum van komende zondag beslissen of het zal ingaan op de uitnodiging van Milosevic. Hiermee probeert hij kennelijk de mogelijkheid van zo'n parlementsitting ook na de door hem verwachte verwerping van het vredesplan in het komende referendum open te houden. Dit zal echter vermoedelijk leiden tot nieuwe wrijvingen tussen Karadzic en Milosevic.

In dit verband is vermeldenswaard dat de Bosnische Serviërs "tegenmaatregelen" hebben aangekondigd als reactie op eerdere "Joegoslavische" sancties tegen henzelf. Zij dreigden zij de spoorlijn tussen Belgrado en de Montenegrijnse haven

Bar. die over Bosnisch grondgebied loopt, te zullen afsluiten, tenzij zij hulpgoederen blijven ontvangen uit "Joegoslavië". Overigens moet worden betwijfeld hoe groot de betekenis van die maatregel is, omdat het verkeer via Bar door de internationale sancties tegen "Joegoslavië" aanzienlijk is verminderd.

De militaire commandant van de Bosnische Serviërs, Mladic, heeft bij UNPROFOR een formeel protest ingediend omdat de VN-vredesmacht er niet in is geslaagd de demilitarisering van Srebrenica te bewerkstelligen. Mladic waarschuwde dat hij zich genoodzaakt zou zien tot (niet nader uitgewerkte) "additionele maatregelen" als de Moslims de wapenstilstand rond Srebrenica en Zepa zouden blijven negeren. Zoals bekend heeft UNPROFOR de verplichting op zich genomen om toe te zien op de ontwapening van de Moslim-strijdkrachten in de genoemde steden, toen dezen niet meer konden worden verdedigd tegen Servische agressie. Een groot aantal Moslims lijkt zich echter te hebben onttrokken aan de in het wapenstilstandsakkoord opgenomen verplichting hun wapens ter beschikking te stellen aan UNPROFOR. Anderzijds heeft de VN Srebrenica, Zepa en een aantal andere Moslim-steden uitgeroepen tot "beschermde zone". Het dreigement van Mladic wijst erop dat een direct conflict tussen UNPROFOR en de Bosnisch-Servische strijdkrachten in oost-Bosnië nog steeds tot de mogelijkheden behoort.

De EG-waarnemersmissie meldt dat een verzoek om teams te mogen inzetten in het door de Serviërs gedomineerde gebied rond Banja Luka is afgewezen door het Bosnisch-Servische parlement. Hoewel het bericht nog niet is bevestigd, kan het verband houden met de eerder gemelde pogingen van de Bosnische Serviërs om Banja Luka en omgeving te "zuiveren" van etnische Moslims.

Op korte termijn zullen in een aantal Bosnische plaatsen delen van het in 1991 gekozen Bosnische parlement bijeenkomen met als doel de handtekening van Izetbegovic onder het Vance/Owenplan te ratificeren. Een plenaire zitting is volgens officiële verklaringen door de oorlog onmogelijk. Het bericht is enigszins opmerkelijk, omdat het Bosnische parlement is gekozen vóór de Bosnische burgeroorlog uitbrak en derhalve formeel bestaat uit afgevaardigden uit alle bevolkingsgroepen. In de praktijk moet worden aangenomen dat vrijwel uitsluitend Moslims aan de convocatie gehoor zullen geven. Het is overigens niet uitgesloten dat zij het ontwerp-vredesplan zullen verwerpen. Zoals reeds eerder gemeld, heeft Izetbegovic vermoedelijk met name met het plan ingestemd omdat dit een buitenlandse militaire interventie in Bosnië-Herzegovina dichterbij leek te kunnen brengen. Om die reden zette Izetbegovic zijn bezwaren tegen het plan, die vooral betrekking hadden op de voorziene geografische indeling van de republiek, opzij, al gaf hij aan dat hij zijn instemming zou herroepen als de Bosnische Serviërs niet eveneens met het plan zouden instemmen. Nu een dergelijke interventie op korte termijn onwaarschijnlijker wordt, is het denkbaar dat ook Izetbegovic zijn aanvaarding van het plan zal willen intrekken.

De leden van de "Gulf Co-operation Council", een aantal relatief gematigde Arabische landen uit het Golfgebied, hebben eerder deze week de Veiligheidsraad opgeroepen het embargo op wapenaankopen van de Bosnische regering op te heffen en een militaire interventie te sanctioneren om de Servische agressie in Bosnië-Herzegovina een halt toe te roepen. Met name in de Moslim-wereld worden de pleidooien om dergelijke maatregelen steeds luider. Tot op heden is echter, ook van radicaal-islamitische zijde, nog niet gezinspeeld op eenzijdige, niet door de VN goedgekeurde maatregelen.

Kroatië

Vorige week heeft het parlement van de Krajina, de Servische enclave in Kroatië, een aantal nieuwe ministers benoemd. De mutaties waren noodzakelijk omdat de vorige regering niet meer het vertrouwen van het parlement genoot. Volgens een melding van de EG-waarnemersmissie is het belangrijkste resultaat van de kabi-

netwissel dat de militaire topfunctionarissen van de Krajina, die nauwe banden onderhouden met Servië en voornamelijk afkomstig zijn uit Slavonië (UNPA's -west en -oost) de werkelijke macht in de Krajina uitoefenen. Dit wijst er niet op dat de bereidheid tot onderhandelingen met de Kroatische regering zal toenemen.

Kroatië heeft een aantal van de onlangs uit of via het GOS ontvangen helikopters van het type MI 8/17 HIP overgeschilderd in camouflage-kleuren. Dit wijst erop dat deze helikopters bedoeld zijn voor militaire missies. De HIP is ontworpen voor militaire transporttaken, maar kan ook worden aangewend voor ondersteuning van grondoperaties. Dit alles wijst erop dat de Kroatische strijdkrachten zich blijven voorbereiden op een opleving van de gevechten in de republiek.

Servië/Montenegro

Servische media, die in hoge mate door de regering worden gecontroleerd, hebben een lastercampagne ingesteld tegen de Bosnisch-Servische leiders. Dezen wordt onder meer wanbestuur en een extravagante levensstijl verweten. Waarschijnlijk maakt deze campagne deel uit van de Servische en "Joegoslavische" pogingen om de Bosnische Serviërs alsnog te bewegen tot instemming met het Vance/Owenplan.

In dit verband is vermeldenswaard dat de EG heeft aangeboden om waarnemers te stationeren aan de grenzen tussen Bosnië-Herzegovina en "Joegoslavië". Dezen zouden in de visie van de EG kunnen assisteren bij het toezicht op de blokkade van het grensverkeer tussen beide landen, die "Joegoslavië" vorige week uitriep. Vorig jaar had de "Joegoslavische" regering overigens zelfs gezinspeeld op een dergelijke maatregel in het kader van haar pogingen de sancties tegen het land te verlichten. Aanvaarding van dit aanbod zou een signaal inhouden dat het "Joegoslavië" en Servië ernst is met hun sanctiemaatregelen tegen de Bosnische Serviërs. Anderzijds zou de aanvaarding van dit aanbod op grote kritiek kunnen stuiten van de oppositie, die Milosevic reeds nu verwijt te zijn gezwicht voor druk uit het (westerse) buitenland.

Een coalitie van relatief gematigde Servische partijen onder de naam DEPOS, die de afgelopen jaren stelselmatig oppositie heeft gevoerd tegen de socialisten, heeft aangekondigd volgende week een motie van wantrouwen in te zullen dienen tegen de regering in verband met haar beleid ten opzichte van de Bosnische Serviërs. Deze aankondiging houdt verband met het feit dat de socialistische minderheidsregering, die nu ijvert voor aanvaarding van het vredesplan, afhankelijk is van gedoogsteun van de extreem-nationalistische partijen, die de Bosnische Serviërs steunen in hun afwijzing van dit plan. Kennelijk hoopt DEPOS op deze verdeeldheid in te spelen. Het is echter, gezien de resultaten van de verkiezingen van december jl, onduidelijk hoe een andere coalitie dan het huidige socialistisch/nationalistische samenwerkingsverband tot stand zou kunnen komen.

Kosovo

De Albanese regering heeft in oktober vorig jaar een ministeriële commissie opgericht, die voorbereidingen moet treffen voor de instroom van vluchtelingen in geval van een escalatie van etnisch geweld in de naburige Servische, voormalig autonome provincie Kosovo, waar een etnisch-Albanese meerderheid wordt onderdrukt. Volgens een recente uitspraak van de commissie verwacht Albanië in dat geval ruim 200.000 vluchtelingen. Het is haar echter vrijwel onmogelijk adequate voorbereidingen te treffen, vooral als gevolg van de economische crisis in het land. Naar verwachting zal Albanië ernaar streven een uitbarsting in Kosovo te voorkomen, mede met het oog op de mogelijke binnenlandse repercussies.

Conclusie/voorzicht

Er blijft sprake van wrijvingen tussen Kroaten en Moslims in Bosnië-Herzegovina. Dit wijst erop dat niet alleen de Bosnische Serviërs, maar ook de Kroaten ernaar

blijven streven voor de door hen gedomineerde gebieden een zo groot mogelijke autonomie te verwerven en de invloed van de Bosnische regering in die gebieden terug te dringen. Tegen deze achtergrond moeten de Moslims voortdurend vrezen voor een onderling akkoord tussen Serviërs en Kroaten. De kans dat Bosnië-Herzegovina kan blijven voortbestaan als staat van drie, of zelfs twee, volkeren neemt steeds verder af. De speciale rapporteur van de mensenrechten in het voormalige Joegoslavië, Mazowiecki, heeft reeds de vrees uitgesproken voor een fysieke vernietiging van de Moslim-bevolking in Bosnië-Herzegovina, zelfs indien er een vredesakkoord van kracht zou worden.

De Servische president Milosevic heeft de Bosnisch-Servische leiding voorgesteld het voorgenomen referendum over het Vance/Owenplan af te gelasten en in ruil daarvoor een gezamenlijke zitting van alle "Servische" parlementen uit het voormalige Joegoslavië te organiseren. Met zo'n zitting hoopt Milosevic de definitieve afwijzing van het ontwerp-vredesplan te voorkomen, hetgeen tevens van belang zou kunnen zijn voor het afschaffen van de internationale sancties tegen "Joegoslavië". Daarbij zou hij echter ook een precedent scheppen voor een eventuele staatkundige samenvoeging van de Servische gebieden in "Joegoslavië", Kroatië en Bosnië-Herzegovina. De Bosnische Serviërs hebben laten weten niet te willen afzien van het referendum. Dit kan leiden tot nieuwe wrijvingen met Milosevic c.s.

De recente kabinetswissel in de Krajina lijkt een overwinning in te houden voor de militaire top van de Kroatische Serviërs, die nauwe banden bezit met Servië en vermoedelijk niet bereid zal zijn tot concessies aan de Kroatische regering. Deze lijkt in toenemende mate rekening te houden met nieuwe vijandelijkheden in Kroatië.